

WADDENZEEVERKLARING ESBJERG

Ministeriële verklaring van de
negende trilaterale regeringsconferentie
over de bescherming van de Waddenzee

Esbjerg, 31 Oktober 2001

Concept 6

1 september 2001

m:/wiersinga/esbjerg/archiefstukken/Esbjerg6010901.doc

	pag.
BIJLAGEN	3
AFKORTINGEN	3
VOORWOORD	4
§ 1 - 3 VOORTGANG IN DE UITVOERING VAN DE VERKLARING VAN STADE EN HET WADDENZEE PLAN	5
§ 4 - 25 TOESTAND VAN HET WADDENZEEMILIEU	5
§ 26 - 30 ZEEZOOGDIEREN	7
§ 31 - 34 NOMINATIE ALS WERELDERFGOEDGEBIED	7
§ 35 - 39 LANDSCHAP EN CULTUUR ERFGOED	8
§ 40 - 43 BEGRENZING	9
EU WETGEVING	
§ 44 - 45 Natura 2000	9
§ 46 - 47 Kaderrichtlijn Water	9
§ 48 - 49 Milieueffectrapportage	9
SCHEEPVAART	
§ 50 - 52 Havenontvangstinstallaties	10
§ 53 - 58 Gevolgen van de scheepvaart	10
§ 59 - 62 Aanwijzing van de Waddenzee als PSSA	10
§ 63 - 69 COMMUNICATIE, INFORMATIE EN PUBLIEKSPARTICIPATIE	11
§ 70 ZONERING	12
§ 71 - 73 STIJGING VAN DE ZEESPIEGEL	12
§ 74 - 78 TRILATERALE MONITORINGS- EN BEOORDELINGSPROGRAMMA	12
§ 79 - 80 DUURZAME TOERISME EN RECREATIE	13
INTERNATIONALE SAMENWERKING	
§ 81 5 ^{de} Noordzeeconferentie	13
§ 82 - 83 De Wash-Waddenzee samenwerking	13
§ 84 - 88 Guinee Bissau - Waddenzee samenwerking	13
§ 89 - 90 Overige internationale samenwerking	14
§ 91 - 98 TOEKOMSTIGE SAMENWERKING	14
§ 99 - 100 GASTLAND EN JAAR VOOR DE EERSTVOLGENDE CONFERENTIE	15
§ 101 GASTLAND EN JAAR VOOR HET EERSTVOLGENDE WETENSCHAPPELIJKE WADDENZEESYMPOSIUM	15
ONDERTEKENING	15

BIJLAGEN

- 1 Zeehonden Beheersplan 2002-2006
- 2 Begrenzing van het Samenwerkingsgebied en van het Beschermingsgebied
- 3 Gemeenschappelijke verklaring aan de 5^e Noordzeeconferentie
- 4 Onderzoeksopdracht voor het Waddenzeeforum

AFKORTINGEN

AEWA	Afrikaans-Euraziatische Overeenkomst over Watervogels
EU	Europese Unie
IMO	International Maritime Organization
IRWS	Interregionale Waddenzeesamenwerkingsverband
MER	Milieueffectrapportage
PSSA	Particularly Sensitive Sea Area, bijzonder kwetsbaar zeegebied
QSR	Quality Status Report voor de Waddenzee
TMAP	Trilaterale Monitorings- en Beoordelingsprogramma
VS	Verklaring van Stade
WP	Trilaterale Waddenzee Plan

VOORWOORD

De Minister van Milieu en Energie van Denemarken, de Minister van Milieu, Natuurbescherming en Nucleaire Veiligheid van de Bondsrepubliek Duitsland en de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van Nederland, verantwoordelijk voor de bescherming van het Samenwerkingsgebied hebben op 31 oktober 2001 in Esbjerg deelgenomen aan de 9^e Trilaterale Regeringsconferentie over de bescherming van de Waddenzee (de Esbjerg II Conferentie) teneinde hun gemeenschappelijke samenwerking te versterken, verder te ontwikkelen en te vergroten voortbouwend op de Verklaring van Stade en het Trilaterale Waddenzee Plan dat in 1997 op de Conferentie in Stade is aangenomen. [In het bijzonder hebben de Ministers de toekomstige samenwerking besproken waaronder de kwesties Waddenzee en de mens, de plaatselijke cultuur en duurzame activiteiten.]¹

ZIJ,

BEVESTIGEN OPNIEUW gezamenlijk verantwoordelijk te zijn voor de bescherming en duurzame ontwikkeling van het Samenwerkingsgebied als gemeenschappelijk natuurgebied van brede internationale betekenis zoals vastgelegd in de Verklaring van Stade en het Trilaterale Waddenzee Plan;

BEVESTIGEN OPNIEUW dat het Samenwerkingsgebied beschermd en beheerd dient te worden overeenkomstig §17 van de Verklaring van Stade met het oog op externe activiteiten die de Doelen zouden kunnen beïnvloeden;

ERKENNEN dat de Waddenzee een gebied is van groot belang voor het behoud van biodiversiteit, en dat het een gebied is waar mensen wonen, werken en recreëren;

BEVESTIGEN OPNIEUW zich in het kader van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit en Agenda 21 te hebben verplicht met betrekking tot het behoud van biologische diversiteit, het duurzame gebruik van biologische rijkdommen en het beginsel van duurzame ontwikkeling. Bij duurzame ontwikkeling dient ook rekening te worden gehouden met de behoeften en verlangens van de bevolking, bijvoorbeeld wat betreft maatregelen voor de kustverdediging, het beheer van scheepvaartroutes, energievoorziening, landbouw, visserij, havens, toerisme, infrastructuur, bedrijfsleven en interne en externe veiligheid. Duurzame menselijke activiteiten in het gebied blijven in de toekomst mogelijk;

BEVESTIGEN OPNIEUW dat de veiligheid van de bewoners van het Waddenzeegebied van het grootste belang is;

VERWELKOMEN het UN/ECE verdrag betreffende toegang tot informatie, publieksparticipatie en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (Verdrag van Aarhus), wat inhoudt dat er maatregelen genomen moeten worden om:

- het publiek toegang te verschaffen tot informatie die in handen van de overheid is
- publieksparticipatie te bevorderen bij besluitvorming inzake milieuaangelegenheden
- de toegang tot de rechter te vergroten;

ERKENNEN het belang van de deelname en inbreng van niet-gouvernementele organisaties en Waddenzeeadviesorganen, die als waardevolle bijdrage worden gezien aan de uitvoering van de Verklaring van Stade, het Trilaterale Waddenzee Plan en de voorbereiding van de Esbjerg II Conferentie, en drukken daarom hun streven en bereidheid uit de samenwerking met de organisaties voort te zetten en te versterken bij het beschermen van de Waddenzee en het veiligstellen van duurzame menselijke activiteiten in het Waddenzeegebied;

HEBBEN WAARDERING voor de inzet van het Interregionale Waddenzeesamenwerkingsverband om bij te dragen aan het werk van de Trilaterale Waddenzeesamenwerking, met name op het gebied van de milieueffectrapportage, promotie van het cultureel erfgoed van de plaatselijke bevolking en duurzaam toerisme en nodigen het Interregionale Waddenzeesamenwerkingsverband uit hun werk,

¹ Duitsland heeft hier reserves

dat in toenemende mate bijdraagt aan duurzame ontwikkeling in het Waddenzeegebied, voort te zetten;

ERKENNEN het belang van mariene wetenschappen als bedoeld in Deel XIII van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee, voor, onder andere, bescherming en behoud van het mariene milieu en de studie van het mondiale milieu;

ROEPEN besluit 7/1 van de Commissie van de Verenigde Naties inzake duurzame ontwikkeling IN HERINNERING dat begrip van het mariene milieu van wezenlijk belang is voor een goede besluitvorming;

VERWELKOMEN de aanbevelingen van het 10^e Internationale Wetenschappelijke Waddenzeesymposium 2000 met als onderwerp de Uitdagingen aan het Waddenzeegebied, als waardevolle bijdrage aan de verdere ontwikkeling van beleid en beheer in het kader van de Trilaterale Waddenzeesamenwerking;

ZIJN, in het uitoefenen van hun politieke verantwoordelijkheden, OVEREENGEKOMEN

VOORTGANG IN DE UITVOERING VAN DE VERKLARING VAN STADE EN HET WADDENZEE PLAN

1. De voortgang in de uitvoering van de Verklaring van Stade (VS) en het Trilaterale Waddenzee Plan (WP) als neergelegd in het gezamenlijk voortgangsrapport **te verwelkomen**.
2. De nodige acties **uit te voeren** als aangegeven in het Beleidsbeoordelingsrapport en weerspiegeld in deze Verklaring met het doel de nog openstaande kwesties van de Verklaring van Stade en het Waddenzee Plan ter hand te nemen.
3. §11 van de Verklaring van Stade **in herinnering te roepen** en **te besluiten** het Waddenzee Plan verder uit te werken op basis van, onder andere, het Beleidsbeoordelingsrapport [met inbegrip van de initiatieven met betrekking tot duurzame menselijke activiteiten]² en de zeer gewaardeerde inbreng van belanghebbenden.

TOESTAND VAN HET WADDENZEEMILIEU

4. Het Quality Status Report voor de Waddenzee 1999 (QSR) **te erkennen** als technisch rapport, waarin de ecologische toestand van de Waddenzee en de uitvoering van de Doelen zijn beoordeeld en **waardering te hebben** voor het uitwerken van het QSR, dat door deskundigen, dikwijls op vrijwillige basis, wordt gedaan.
5. **Kennis te nemen** van de conclusies en aanbevelingen van het Beleidsbeoordelingsrapport.
6. Te **benadrukken** dat, gegeven het feit dat het Doel inzake eutrofiëring nog niet is bereikt [hoewel er regionaal verschillen bestaan]³ het terugdringen van de stikstofaanvoer bijzondere aandacht verdient.
7. Met tevredenheid **kennis te nemen** van de reducties die bereikt zijn in aanvoer en concentratie van de meeste, van nature voorkomende, micro-verontreinigingen, en het huidige beleid met betrekking tot het terugdringen van de aanvoer van deze stoffen te **blijven voortzetten**.
8. Met waardering **kennis te nemen** van het feit dat er in de afgelopen tien jaar veel is bereikt in het verbeteren van de toestand van de kwelders door begrazing en kunstmatige drainage terug te dringen of af te bouwen, zomerpolders te ontpolderen en op basis van gezamenlijke trilaterale criteria een overzicht van de huidige toestand van de kwelders **op te zetten**.
9. [Te **erkennen** dat er inspanningen zijn verricht met betrekking tot het mosselvisserijbeleid en te benadrukken dat de Doelen voor de geomorfologie, de zeegrasvelden en de mosselbanken nog

² Duitsland heeft hier reserves

³ Voorstel van Denemarken

steeds de aandacht behoeven en daarom voor het einde van 2004 de mosselvisserij te **evalueren** met daarbij bijzondere aandacht voor de stabiele mosselbanken.⁴

10. Te **besluiten** dat beheersmaatregelen voor het behoud van mosselbanken gebaseerd dienen te zijn op de bescherming van gebieden waar stabiele banken voorkomen of van gebieden met groot potentieel voor de ontwikkeling van stabiele mosselbanken.
11. Het besluit **in herinnering te roepen**, genomen op de 6de Waddenzeeconferentie, om referentiegebieden aan te wijzen en, in dit opzicht, de aanwijzing in 1999 van een referentiegebied in het Waddenzeegebied van Sleeswijk-Holstein **te verwelkomen**, waar geen exploitatie van hulpbronnen plaatsvindt, naast de Deense referentiegebieden, die in 1982 en 1992 werden aangewezen, waar ook geen exploitatie plaatsvindt, en het Hamburgse referentiegebied, aangewezen in 1990, waar exploitatie evenmin plaatsvindt.
12. Het Doel **in herinnering te roepen** het gebied met dynamische stranden en duinen te vergroten.
13. Een **aanzet te geven** voor het ontwikkelen van gezamenlijke criteria voor de classificatie van duinen, waaronder dynamische duinen, en in 2003 verslag uit te brengen over de toestand van de duinen in het Waddenzeegebied als basis voor mogelijke verdere acties om aan het Doel uitvoering te geven.
14. Te **erkennen** dat er initiatieven zijn genomen, bijv. in de estuaria van de Varde Aa en de Eider, waarmee men verwacht op den duur de Doelen voor de estuaria te bereiken en de noodzaak **te onderstrepen** om het trilaterale beleid voor het beheer van de Waddenzee estuaria te blijven toepassen op plaatsen waar de Doelen nog niet zijn bereikt [en de eisen van de Habitatrichtlijn **toe te passen** waar men verwacht dat activiteiten significante gevolgen kunnen hebben voor de te behouden en te beschermen waarden en kenmerken].⁵
15. Te **onderstrepen** dat het beheer en de bescherming van de kustwateren en het getijdengebied nauw op elkaar dienen te worden afgestemd.
16. Te **benadrukken** dat de winning van zand uitsluitend plaats mag vinden buiten het Samenwerkingsgebied en bij voorkeur buiten de 20m dieptelijn, maar dat overeenkomstig §7.1.3 van het WP er ontheffingen kunnen worden verleend voor plaatselijke kustbescherming, onder voorwaarde dat dit gebeurt volgens de milieuveilige handelswijze.[Er dient ook te worden gezorgd dat de winning van zand geen negatieve grensoverschrijdende effecten heeft].⁶
17. Te **besluiten** dat gebieden waar nu schelpenwinning plaatsvindt niet zullen worden uitgebreid. Volgens een studie over schelpenwinning (WP §4.2.5) dient de huidige schelpenwinning duurzaam te zijn, beperkt te blijven tot gebieden beneden de 5-m dieptelijn en tot hoeveelheden die kleiner zijn dan de jaarlijkse aanwas.
18. De noodzaak te **onderstrepen** voor het duurzame beheer van de schelpdiervisserij om negatieve gevolgen voor de vogelpopulaties te voorkomen.
19. De noodzaak te **onderstrepen** de Waddenzee veilig te stellen als belangrijk kraamkamergebied voor vispopulaties.
20. De noodzaak te **benadrukken** voor het ontwikkelen van goede technieken en praktijken om de bijvangst in de kustwateren en in het getijdengebied te verminderen als onderdeel van het toekomstige visserijbeleid.
21. Met tevredenheid **kennis te nemen** van de positieve ontwikkeling bij de meeste vogelpopulaties en de maatregelen ter zake, als vastgelegd in het Trilaterale Waddenzee Plan, te **blijven uitvoeren**, om gunstige voedsel-, pleister- en broedomstandigheden voor de vogels te garanderen. En **te erkennen** dat er meer precieze informatie nodig is over de omstandigheden in

⁴ Denemarken heeft reserves en bestudeert dit

⁵ Voorstel van Nederland

⁶ Duitsland heeft reserves en bestudeert dit

ruigebieden voor de kust, zodat passende maatregelen kunnen worden genomen om zee-eenden ongestoord in het gebied te kunnen laten ruien.

22. De zorg **uit te spreken** dat sommige vogelpopulaties die de Waddenzee gebruiken (bijvoorbeeld rotgans, eidereend, scholekster en kanoetstrandloper) de laatste jaren in aantal fors achteruit zijn gegaan en het daarom noodzakelijk is de voedselsituatie **veilig te stellen**, met name voor de vogels die van schelpdieren leven.
23. Te **onderstrepen** dat bepaalde soorten broedvogels, zoals strandplevier en kleine stern, en bepaalde soorten vogels die het gebied als ruigebied gebruiken, zoals bergeend en zwarte zee-eend, vooral kwetsbaar zijn tijdens het broeden en ruien en het daarom nodig is **maatregelen te treffen** om verstoring in de rui- en broedgebieden tegen te gaan.
24. (vervallen)
25. De bestaande en geplande nieuwe activiteiten buiten het Samenwerkingsgebied nauwlettend te **blijven volgen**, aangezien deze van invloed zouden kunnen zijn op het bereiken van de Doelen, en **in herinnering te roepen** de gemeenschappelijke beginselen (§1,8 WP) met de zeven beginselen voor het beheer, evenals §13 van de Verklaring van Stade inzake externe gevolgen die op de hele Waddenzee van toepassing zijn.

ZEEZOOGDIEREN

26. Met tevredenheid **kennis te nemen** van de positieve ontwikkelingen in de zeehondenpopulatie en het gewijzigde Zeehonden Beheersplan 2002-2006 als beschreven in **Bijlage 1 aan te nemen**.
27. §10.1.1 van het Waddenzee Plan **in herinnering te roepen** waarin het doel om maatregelen te treffen om de kraamkamergebieden van de gewone bruinvis in het Samenwerkingsgebied en de aangrenzende gebieden te beschermen overeengekomen was en er bij de EU op **aan te dringen** goede visserijregels ten uitvoer te leggen om de gewone bruinvis te beschermen.
28. De definitie van 'onaanvaardbare interacties' tussen visserij en kleine walvisachtigen **in herinnering te roepen**, als opgesteld tijdens de derde vergadering van de bij ASCOBANS aangesloten landen, die vooralsnog luidt het door menselijk toedoen verdwijnen van meer dan 1,7% van het geschatte voorkomen van de populatie, en de tussentijdse voorzorgsdoelstelling **te ondersteunen** om bijvangsten van de bruinvis terug te brengen tot minder dan 1% van de best beschikbare schatting van de populatie.
29. De aanwijzing **te verwelkomen** van een gebied voor de bescherming van kleine walvisachtigen in het zeewaartse gedeelte van het Nationale Park Waddenzee in Sleeswijk-Holstein, als waardevolle bijdrage aan de uitvoering van het Doel voor de gewone bruinvis.
30. Het Deense Actieplan voor de bescherming van de gewone bruinvis in Deense wateren **te verwelkomen** en met name de maatregelen om incidentele bijvangsten terug te brengen bij het vissen met kieuwnetten.

NOMINATIE ALS WERELDERFGOEDGEBIED

31. [Het besluit **in herinnering te roepen** genomen op de Conferentie in Stade in 1997 om te streven naar de nominatie van het Samenwerkingsgebied, of delen daarvan, als Werelderfgoedgebied, in nauwe samenwerking met de plaatselijke en regionale autoriteiten, plaatselijke belangengroeperingen en bevolking, waarbij rekening wordt gehouden met de natuurlijke en cultuurhistorische waarden van het gebied (Waddenzee Plan, §1.1.1 en §1.2.1).
32. Het rapport 'De nominatie van het Beschermingsgebied van de Waddenzee als Werelderfgoed' **te verwelkomen** dat een up-to-date haalbaarheidsonderzoek naar de nominatie van de Waddenzee als Werelderfgoed bevat en tot de conclusie komt dat:
 - 32.1 Het Beschermingsgebied van de Waddenzee in aanmerking komt om te worden opgenomen in de Werelderfgoedlijst omdat het als een van de grootste wetlands ter wereld voldoet aan alle UNESCO criteria voor 'Natuurlijk Erfgoed';

- 32.2 De nominatie van het Beschermingsgebied van de Waddenzee met het huidige behoud- en beheersregime voor de Werelderfgoedlijst haalbaar is;
- 32.3 De inspanningen van de bevolking van de Waddenzeelanden voor het behoud en verstandig gebruik van de Waddenzee door het toekennen van de Werelderfgoedstatus zou worden beloond en dat dit voordelen en kansen biedt voor het gebied.

- 33. Te **benadrukken** dat brede steun van de regionale autoriteiten, regionale en plaatselijke belangengroeperingen en bevolking voor het nominatieproces noodzakelijk is.
- 34. **Af te spreken** dat indien over een nominatie overeenstemming wordt bereikt deze zal worden uitgewerkt en ingediend met als voorwaarde dat de UNESCO bij opname in de Werelderfgoedlijst geen verdere eisen zal stellen]⁷.

LANDSCHAP EN CULTUREEL ERFGOED

- 35. De op de Conferentie in Stade gemaakte afspraken **in herinnering te roepen** om de cultuurhistorische en landschappelijke elementen van het Samenwerkingsgebied door planning en beheer te beschermen en te behouden en een inventarisatie te maken met een kaart van de meeste cultuurhistorische en landschappelijke elementen van het Waddenzeegebied met een beoordeling en aanbevelingen voor beheer (VS §37, WP §1.1.2 en §1.2.2).
- 36. Het rapport 'Inventarisatie van het landschap en het culturele erfgoed van het Waddenzeegebied', opgesteld in het kader van het LANCEWAD-Project en medegefinancierd door het Interreg IIC Noordzeeprogramma 1999-2001, **te verwelkomen** en nota te nemen van de aanbevelingen voor het behoud en beheer van het cultuurhistorische en landschappelijke erfgoed en de publicatie voor een groter publiek van het LANCEWAD-Project **aan te bevelen**.
- 37. Te **erkennen** dat het cultuurhistorische en landschappelijke erfgoed van het Waddenzeegebied van universele waarde is, maar ook dat dit erfgoed aan verandering onderhevig is.
- 38. Een gemeenschappelijke strategie **aan te moedigen** voor het behoud en beheer van het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed, als neergelegd in het rapport genoemd in §36, voor:
 - 38.1 het beheerst ontwikkelen van het erfgoed;
 - 38.2 het benutten van het erfgoed als kans;
 - 38.3 het betrekken van belanghebbenden in het beheer;
 - 38.4 het integreren van beleid en beheer van de natuurlijke en culturele omgeving;
 - 38.5 het vergroten van de bewustwording van het landschap en het culturele erfgoed.
- 39. Een vervolgproject in het kader van het Interreg IIIB Noordzeeprogramma **te ondersteunen** met als doel het verder uitwerken en uitbreiden van de gezamenlijke strategie voor het behoud en beheer van het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed.

BEGRENZING

- 40. De uitbreiding **te verwelkomen**, sinds de Conferentie van Stade in 1997, van het Deense Fauna en Natuurreservaat Waddenzee in 1998, het Nationale Park Waddenzee in Sleeswijk-Holstein in 1999, de Nationale Parken Waddenzee in Hamburg en Nedersaksen in 2001.

⁷ Deze tekst is opgesteld als bijdrage aan het overleg binnen de drie landen waarin de afspraken van de Conferentie van Stade worden toegelicht, de voornaamste conclusies uit het Burbridge rapport worden genoemd alsook de voorwaarden waaronder het overleg is gestart. Zodra de nationale overleggesprekken zijn afgerond wordt de tekst aangepast.

41. **Te constateren** dat delen van de nationale parken in Sleeswijk-Holstein en Nedersaksen nu buiten de 3-zeemijlslijn vallen, die conform Hoofdstuk I, §7 en Bijlage 1 van het trilaterale Waddenzee Plan de begrenzing vormt van het Trilaterale Samenwerkingsgebied.
42. **Te constateren** dat er wijzigingen zijn in de basislijn en kleine wijzigingen in de grenzen van het Nationaal park in Nedersaksen.
43. De begrenzing van het Samenwerkingsgebied en van het Beschermingsgebied **opnieuw vast te stellen** als aangegeven in **Bijlage 2** (kaart en omschrijving).

EU WETGEVING

Natura 2000

44. De aanwijzing van nieuwe Speciale Beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn en het omschrijven van nieuwe habitats in het kader van de Habitatrichtlijn van de EU, sinds de Conferentie van Stade in 1997 **te verwelkomen**, maar tevens te erkennen dat de selectie van gebieden van communautair belang volgens de Habitatrichtlijn nog niet is afgerond.
45. Op grond van §19 van de Verklaring van Stade (1997) en §11 van de Verklaring van Leeuwarden (1994) de Senior Officials de **opdracht te geven** na afronding van het proces als bedoeld in §44:
 - 45.1 de samenhang van de gebieden aangewezen als Natura 2000 gebied in, en grenzend aan, het Samenwerkingsgebied te beoordelen, rekening houdend met de reactie van de Europese Commissie op de aangewezen habitatgebieden;
 - 45.2 de gevolgen voor de begrenzing van het Samenwerkingsgebied en het Beschermingsgebied te beoordelen.

Kaderrichtlijn Water

46. Het van kracht worden **te verwelkomen** van Richtlijn 2000/60/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid in december 2000, wat tot een sterke impuls heeft geleid om, voor zowel oppervlakte- als grondwater, het waterbeheer voor alle stroomgebieden in de Europese Gemeenschap, met in begrip van kustwateren tot een zeemijl buiten de kust, te coördineren. Voor wat chemische stoffen betreft zal de coördinatie zich uitstrekken tot alle territoriale wateren.
47. Het belang **te onderstrepen** van nauwe samenwerking bij de uitvoering van de Kaderrichtlijn voor water voor het Samenwerkingsgebied en, omdat het Samenwerkingsgebied waarschijnlijk onderdeel zal gaan uitmaken van een aantal aangrenzende stroomgebieden waarvoor aparte beheersprogramma's moeten worden opgesteld, van het opstellen van een overzicht van de manier waarop de trilaterale samenwerking voor de bescherming van de Waddenzee aan deze taak kan bijdragen, waarbij o.a. synergie aspecten kunnen worden opgespoord en dubbel werk kan worden vermeden.

Milieueffectrapportage

48. **Waardering te hebben** voor het feit dat het Interregionale Waddenzeesamenwerkingsverband (IRWS) ingevolge de besluiten op de Conferentie van Stade doorgaat met het uitwisselen van informatie over milieueffectrapportages (MERs) die zijn uitgevoerd in het Waddenzeegebied.
49. Te.. [...] ⁸..

SCHEEPVAART

Havenontvangstinstallaties

⁸ Tekst over MERs wordt aangeleverd door het IRWS

50. **Kennis te nemen** van de trilaterale inventarisatie en evaluatie met betrekking tot de beschikbaarheid en toegankelijkheid van havenontvangstinstallaties.
51. De goedkeuring **te verwelkomen** van Richtlijn 2000/59/EG betreffende havenontvangstinstallaties voor scheepsafval en ladingresiduen.
52. Er bij de bevoegde autoriteiten **op aan te dringen** de nodige maatregelen te treffen om te voldoen aan Richtlijn 2000/59/EG betreffende havenontvangstinstallaties voor scheepsafval [met name voor wat de uitvoering betreft van het geen-aparte-bijdragesysteem in alle havens]⁹ en voor wat ladingresiduen betreft.

Gevolgen van de scheepvaart

53. Met zorg de scheepsramp van 1998 met het MS Pallas **in herinnering te roepen** en de initiatieven **te verwelkomen** die ondernomen zijn om de ramp te evalueren teneinde de mogelijkheden **te onderzoeken** ter verbetering van de veiligheid van de scheepvaart en de beheersing van noodsituaties en ter invoering van de eerste nieuwe maatregelen op dit gebied.
54. De maatregelen **te verwelkomen** van de Europese Unie om de veiligheid van de scheepvaart in de Europese wateren te verbeteren na de ramp in 1999 met de olietanker Erika, zoals het versneld uifaseren van enkelwandige schepen, verdere verbetering van de havenstaatcontrole en de strengere controle van classificatiebureaus.
55. **Te benadrukken** dat illegale lozingen van zowel olie als chemicaliën van schepen nog steeds vervuilingproblemen voor de kust veroorzaken en dat deze problemen de voortdurende aandacht verdienen en **te onderstrepen** dat effectief toezicht en strikte strafvervolgning van groot belang zijn om het probleem terug te dringen.
56. [Nationale AIS volgsystemen vanaf de wal **op te zetten** voor schepen. Een volledig netwerk voor het hele Samenwerkingsgebied binnen de GMDSS-A1 gebieden zal uiterlijk 1 juli 2005 gerealiseerd zijn, en **te overwegen** een gezamenlijk volgsysteem gebaseerd op alle nationale AIS systemen op te zetten voor de Waddenzee en aangrenzende kustzeegebieden.]¹⁰
57. De implementatie van de EU Hazmat Richtlijn in het Samenwerkingsgebied **te evalueren**, rekening houdend met de vanaf de wal functionerende AIS systemen.
58. [De bevoegde autoriteiten van Duitsland en Denemarken **uit te nodigen** voor het bespreken van wederzijdse bijstand in noodsituaties met name waar het gaat om het slepen van schepen.]¹¹

Aanwijzing van de Waddenzee als PSSA

59. Het haalbaarheidsonderzoek **te verwelkomen** van het Southampton Instituut voor Maritiem Onderzoek in Engeland om de Waddenzee als Particularly Sensitive Sea Area (PSSA, bijzonder kwetsbaar zeegebied) aan te wijzen, zoals op de Conferentie in Stade (VS §25), afgesproken is.
60. **Kennis te nemen** van het rapport 'Het Beschermen van de Waddenzee tegen scheepsongevallen door de aanwijzing van de Waddenzee als PSSA' (Oktober 2000) van het WWF, Duitsland, en mede namens het Waddenzeeteam, als zijnde een waardevolle bijdrage aan de haalbaarheidsstudie en het debat over de aanwijzing van de Waddenzee als PSSA.
61. [Te **concluderen dat**
- 61.1 Het Samenwerkingsgebied, op grond van de ecologische, sociaal-economische en wetenschappelijke aspecten, volgens de IMO criteria in aanmerking komt voor een PSSA status;

⁹ Nederland heeft hier reserves

¹⁰ Alle landen hebben hierbij reserves

¹¹ Denemarken heeft hier reserves

- 61.2 Er voor de veiligheid van de scheepvaart en de bescherming van het mariene milieu in de Waddenzee en de aangrenzende zone een uitgebreid nationaal en internationaal (EU, IMO) beschermingsregiem bestaat. Zo is rapportage verplicht, en zijn er vaarwegen en speciale MARPOL gebieden aangewezen;
- 61.3 De aanwijzing van de Waddenzee als PSSA zal de internationale scheepvaartgemeenschap krachtig waarschuwen en hen meer bewust maken van de bijzondere kwetsbaarheid van het gebied.

62. Een trilaterale aanvraag bij de IMO **in te dienen** voor aanwijzing van het Beschermingsgebied / EU habitatgebieden als PSSA op grond van de al bestaande maatregelen op het gebied van veiligheid van de scheepvaart en de bescherming van het mariene milieu.]¹²

COMMUNICATIE, INFORMATIE EN PUBLIEKSPARTICIPATIE

63. Te **onderstrepen** dat communicatie, informatie en publieksparticipatie wezenlijke en geïntegreerde elementen zijn voor het ontwikkelen en uitvoeren van het Waddenzeebeleid.
64. **Waardering te hebben** voor de bijdrage van de trilaterale workshop over publieksparticipatie in het Waddenzeegebied (Nieuweschans, 1999) en haar rol bij het stimuleren van de gedachtevorming over publieksparticipatie en communicatie.
65. §I,15 van het Waddenzee Plan omtrent de actieve betrokkenheid van belanghebbenden (co-management) **in herinnering te roepen** en met waardering kennis te nemen van het feit dat co-management effectief is gebleken, met name op het gebied van visserij, natuurbeschoud, toerisme en behoud en beheer van het cultuurhistorische en landschappelijke erfgoed.
66. De verschillende sectoren **uit te nodigen** hun inspanningen voort te zetten om te komen tot een duurzame aanpak en werkwijze op hun gebied.
67. **Waardering te hebben** voor de actieve en effectieve aanwezigheid van waarnemers van niet-gouvernementele organisaties tijdens de vergaderingen waarop de besluiten van de vorige conferenties worden uitgevoerd en de nieuwe conferentie wordt voorbereid.
68. Als waardevolle stappen in het betrekken van de bevolking bij het besluitvormingsproces **te verwelkomen:**
- 68.1 Het debat in Duitsland over de wijzigingen in de regelgeving inzake Nationale Parken en de discussies ter voorbereiding van de Esbjerg II Conferentie;
- 68.2 De actieve betrokkenheid van bewoners en gebruikers van het Nederlandse Waddenzeegebied, met wie verschillende overleggen hebben plaatsgevonden die mede de agenda voor de Esbjerg II Conferentie hebben bepaald;
- 68.2 De bijdrage van het Deense Adviesorgaan voor de Waddenzee en het inspraakproces als onderdeel van de Deense regionale implementatie van het Waddenzee Plan.
69. Alle belanghebbenden en het publiek in het algemeen **uit te nodigen** actief deel te nemen aan het debat rond de verdere uitvoering van het Waddenzee Plan en deze Verklaring, en daarbij volledig gebruik te maken van hun ervaring en kennis.

ZONERING

70. Het interim rapport van de Trilaterale Zoneringsgroep **te verwelkomen** als productieve stap in het debat omtrent het gebruik van zoneringsinstrumenten en omtrent mogelijke harmonisering. Grote verschillen in zoneringsinstrumenten **te constateren** en voorlopig **te erkennen** dat harmonisatie niet leidt tot betere bescherming, of meer steun en begrip van de gebruikers van het Waddenzeegebied.

¹² Alle landen hebben hierbij reserves

STIJGING VAN DE ZEESPIEGEL

71. Het eindrapport van de trilaterale werkgroep voor kustbescherming en zeespiegelstijging **te verwelkomen** dat onder meer de volgend conclusies bevat:
- 71.1 Dat in het meest realistische scenario van een stijging van 25 cm / 50 jaar de kosten voor kustverdediging zullen stijgen en dat dit ook gevolgen zal hebben voor het ecosysteem, waarbij echter wordt verwacht dat het ecosysteem van de Waddenzee zich aan kan passen;
 - 71.2 Dat bij een bepaalde grotere stijging (het breekpunt) aanpassing waarschijnlijk niet langer mogelijk is wat tot aanzienlijke gevolgen voor de kustverdediging en onherstelbare schade aan het ecosysteem van de Waddenzee zal leiden.
72. Daarom onderzoek **te verrichten** naar:
- 72.1 de haalbaarheid van milieuveilige handelswijze voor kustbeschermingsmaatregelen;
 - 72.2 passende maatregelen en/of integrale benaderingen om de flexibiliteit bij het inspelen op zeespiegelstijging en klimaatverandering te vergroten;
 - 72.3 bij welke zeespiegelstijging het breekpunt zal zijn bereikt.
73. De voortgaande nauwe samenwerking **te steunen** tussen de kustverdedigings- en natuurbeschermingsautoriteiten op dit gebied, waaronder communicatie met belanghebbenden.

TRILATERALE MONITORINGS- EN BEOORDELINGSPROGRAMMA

74. §§21 - 22 van de Verklaring van Stade **in herinnering te roepen** waarin afspraken werden gemaakt over de uitvoering en evaluatie van het Gezamenlijk Pakket van het Trilaterale Monitorings- en Beoordelingsprogramma (TMAP).
75. **Waardering te hebben** voor het werk dat door de TMAP groep is verzet om het Gezamenlijk Pakket met TMAP parameters en het daarbij behorend gegevensbeheer uit te voeren.
76. **Te constateren** dat er lacunes in de uitvoering van het TMAP Gezamenlijk Pakket bestaan met name waar het de gegevensverwerking betreft.
77. **Te herhalen** dat het beschikken over een trilaterale gegevensbank essentieel is voor de trilaterale samenwerking en daarom af te spreken het Gezamenlijk Pakket zo snel mogelijk **af te ronden** door de laatste TMAP parameters uit te voeren en een operationeel gegevensverwerkingsysteem op te zetten [waarbij rekening wordt gehouden met de wens het systeem te optimaliseren en het ultimo 2001/primo 2002 te evalueren.]¹³.
78. **Af te spreken** het TMAP verder te optimaliseren voor toekomstig gebruik met name met betrekking tot de Doelen, de Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn voor Water en daartoe
- 78.1 gebruik te maken van gegevens van bestaande monitoringsprogramma's en te bekijken in hoeverre ze kosteloos in het TMAP kunnen worden opgenomen;
 - 78.2 tot aan de volgende Trilaterale Regeringsconferentie voorstellen uit te werken over de verdere ontwikkeling van het TMAP.

DUURZAME TOERISME EN RECREATIE

79. **In herinnering te roepen** dat de Conferentie in Stade de ontwikkeling en uitvoering van beleid voor duurzaam toerisme voor het Waddenzeegebied door het Interregionale Waddenzeesamenwerkingsverband (IRWS) samen met de betreffende belanghebbenden en plaatselijke en andere autoriteiten ondersteunde.(VS §36).

¹³ Duitsland heeft reserves en bestudeert dit

80. Te [...] ¹⁴

INTERNATIONALE SAMENWERKING

5de Noordzeeconferentie

81. Een gemeenschappelijke verklaring, als in Bijlage 3, **voor te leggen** aan de 5^e Noordzeeconferentie die in 2002 in Noorwegen plaatsvindt.

De Wash - Waddenzee samenwerking

82. De 'Intentieverklaring voor samenwerking met de Wash/North Norfolk Coast' **in herinnering** te roepen die met English Nature overeen is gekomen op de Esbjerg Conferentie in 1991.
83. De inspanningen van alle betrokken partijen met betrekking tot de uitwisseling van informatie en ervaringen over the Wash en het Samenwerkingsgebied **te verwelkomen** en verdere uitwisselingen te waarderen.

Guinee Bissau - Waddenzee samenwerking

84. **In herinnering te roepen** dat op de Conferentie in Stade besloten is de samenwerking met Guinee Bissau volgens de Intentieverklaring voort te zetten en dit bekrachtigd is met de ondertekening van een nieuw driejarig werkprogramma, dat voortbouwt op de ervaringen en resultaten van het eerste werkprogramma en als doel heeft de opleiding van een ornithologisch team af te ronden en een organisatie op te richten voor ornithologisch onderzoek, monitoring en informatie in Guinee Bissau, die het werk dat hier begonnen is, kan voortzetten.
85. **Waardering te hebben** voor het feit dat het werkprogramma is opgezet met Wetlands International als uitvoerende contractpartij in Guinee Bissau, na de bijna 2 jaar vertraging die het initiatief als gevolg van de burgeroorlog aldaar in 1998-99 heeft opgelopen, en nu in 2002 zal worden afgerond.
86. **Vast te stellen** dat, in overeenstemming met het werkprogramma, een ornithologisch team is opgeleid en het plaatselijk ornithologisch team in samenwerking met Wetlands International en twee Deense professionele ornithologen in 2001 een volledige telling van watervogels heeft uitgevoerd.
87. [Voorts **vast te stellen** dat veel watervogels die van de Waddenzee gebruikmaken gedurende hun levenscyclus tevens afhankelijk zijn van een keten van wetlands tussen het noordelijk halfmond en Afrika, in het bijzonder de Bijagos Archipel in Guinee Bissau, en het daar verkregen inzicht bijdraagt aan kennis van de toestand van wetlands en watervogels, waardoor wij een beter inzicht krijgen in vogeltrekroutebescherming, wat weer leidt tot een betere bescherming van de wetlands van internationale betekenis op Guinee Bissau en het internationale belang van de Waddenzee voor watervogels onderstreept.
88. Hun Senior Officials de **opdracht te geven**: (i) medio 2002 te beslissen op basis van een onafhankelijke evaluatie die eind 2001 /begin 2002 kan worden uitgevoerd of het huidige project al of niet in een derde fase dient te worden voortgezet, en (ii) hierover aan hen verslag uit te brengen. Doel van een evaluatie van het Guinea-Bissau project is (i) te beoordelen hoe doeltreffend en kosten-effectief het project tot nu toe is geweest, (ii) te beoordelen in hoeverre de doelstellingen eind 2002 zullen zijn bereikt, en (iii) te adviseren over de noodzaak van en de mogelijkheden voor het voortzetten van het project met een derde fase.] ¹⁵

¹⁴ Tekst wordt opgesteld n.a.v. de uitkomsten van de IRWS conferentie in Dokkum op 19/21-09-2001

¹⁵ Duitsland heeft hier reserves

Overige internationale samenwerking

89. De voortgang **te verwelkomen** die geboekt is bij opstellen van een internationaal beheersplan voor de rotgans en de tweede vergadering van de Afrikaans-Euraziatische Overeenkomst over Watervogels (AEWA) die in 2002 in Bonn wordt gehouden **aan te moedigen** de definitieve versie van het beheersplan goed te keuren. Zij zullen de uitvoering van een goed en effectief beheersplan met speciale interesse volgen.
90. Te **erkennen** dat er grote overeenkomsten zijn tussen het Samenwerkingsgebied en de wetlands in de natte streken van Benin en in de vorm van een wederzijds bezoek **ervaringen uit te wisselen** met betrekking tot het duurzaam ontwikkelen en beheren van wetlands.

TOEKOMSTIGE SAMENWERKING

91. §5 van de Verklaring van Stade **in herinnering te roepen** waarin de bevoegde nationale autoriteiten uitgenodigd worden hun dialoog met alle belanghebbenden te onderhouden of te versterken om zo tot een bredere acceptatie van het Waddenzee Plan bij de bevolking te komen.
92. **Te erkennen** dat het Waddenzee Plan bijdraagt aan het bevorderen van de natuurbescherming en het duurzaam gebruik van het Samenwerkingsgebied, wat op de lange termijn gunstig zal zijn voor allen die in het gebied wonen en werken, zoals ook verwoord in de Gemeenschappelijke Visie, te weten:
- Een gezond milieu waarin de diversiteit van habitats en soorten, hun ecologische samenhang en hun herstelvermogen een mondiale verantwoordelijkheid blijft.
 - Duurzaam gebruik.
 - Handhaving en versterking van ecologische, economische, cultuurhistorische en sociale waarden en van de kustbescherming, om bewoners en gebruikers een plezierige toekomst te bieden.
 - Integraal beheer van menselijke activiteiten, waarbij rekening wordt gehouden met de sociaal- economische en ecologische verhoudingen tussen het Samenwerkingsgebied en de aangrenzende gebieden.
 - Een goed geïnformeerde en actief betrokken bevolking.
93. Het bepaalde in Artikel 2(3) van de Habitatrichtlijn **te erkennen**, dat de op grond van deze richtlijn genomen maatregelen rekening dienen te houden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met de regionale en lokale bijzonderheden.
94. Daarom, conform de onderzoeksopdracht neergelegd in **Bijlage 4**, een Waddenzeeforum **op te zetten** waarin belanghebbende gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties deelnemen, dat als taak heeft op basis van de Gemeenschappelijke Visie, de Doelen van het Waddenzee Plan en de Gemeenschappelijke Beginselen voorstellen uit te werken voor scenario's voor duurzame ontwikkeling en strategieën voor de uitvoering ervan als bijdrage tot de verdere ontwikkeling van het Waddenzee Plan.
95. Het IRWS **uit te nodigen** actief deel te nemen aan de organisatie en uitvoering van dit trilaterale proces en zo voort te bouwen op hun ervaringen met het interregionale NetForum-project.
96. **Te erkennen** dat de bewoners van het Waddenzeegebied een belangrijk deel van hun identiteit, hun manier van leven en hun welbevinden ontleenen aan de hun direct omringende natuur. **Te onderzoeken**, voor zover dit nog niet is gebeurd, of, en hoe, er recht kan worden gedaan aan kleinschalig, historisch gebruik, waar dat bijdraagt aan het draagvlak voor natuurbeschermingsmaatregelen en in overeenstemming is met de beschermingsdoelen.
97. [Met tevredenheid **kennis te nemen** van de vooruitgang die geboekt is binnen de trilaterale samenwerking bij het beschermen van de Waddenzee. Deze vooruitgang is gemaakt op basis van onderling begrip. Na acht conferenties, die tot steeds nauwere samenwerking leidden, is de tijd aangebroken de huidige werkwijze te evalueren en de samenwerking in de toekomst te versterken. De volgende mogelijkheden zouden door een werkgroep nader kunnen worden bestudeerd:

- 97.1 het opstellen van een conventie of verdrag voor de Waddenzee;
- 97.2 het uitroepen van de Waddenzee tot internationaal park;
- 97.3 het verbeteren van de controle op het uitvoeren van afspraken en projecten.]¹⁶

98. [Het functioneren van de voorgaande symposia **te evalueren** en de formules voor dergelijke symposia in de toekomst te verbeteren.]¹⁷

GASTLAND EN JAAR VOOR DE EERSTVOLGENDE CONFERENTIE

99. De 10de Trilaterale Regeringsconferentie voor de Waddenzee te **houden** in Nederland in 2005, op uitnodiging van de Nederlandse regering.

100. Nederland **uit te nodigen** de samenwerking vanaf 1 januari 2002 voort te zetten.

GASTLAND EN JAAR VOOR HET EERSTVOLGENDE WETENSCHAPPELIJKE WADDENZEESYMPOSIUM

101. Het 11de Internationale Wetenschappelijke Waddenzeesymposium te **houden** in 2004, met Denemarken als gastland.

ONDERTEKENING

Voor de regering van het Koninkrijk Denemarken
Minister van Milieu en Energie

Voor de regering van het Koninkrijk der Nederlanden
Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Voor de regering van de Bondsrepubliek Duitsland
Minister van Milieu, Natuurbescherming en Nucleaire Veiligheid

¹⁶ Voorstel van Nederland

¹⁷ Voorstel van Nederland